

Tar és Berkovits

VISSZHANG - LXVII. évfolyam, 15. szám, 2023. április 14.

Berkovits Balázs [Manipulált recepció. Berkovits György és ügynöke](#) című cikkére kívánok reagálni (ÉS, 2023/14.). A cikkíró számára bizonyára fájdalmas lesz, de azért nagy sajnálattal leírom: Berkovits György nevét én mint hajdani *Mozgó Világ*-olvasó már elfelejtettem, s most épp a Tar-monográfia juttatta eszembe. Némi büntudattal idéztem fel alakját, s azt, hogy szociográfiát is olvastam tőle. Elfelejtettem őt is, és sok más értékes embert a múltból, miközben Tar Sándort nem. Őt újraolvastam néhány éve, pontosabban csak *A mi utcánkat*. Ez a kötet elsőre is megrázó élmény volt, és úgy éreztem, ami felé mostanában haladunk, azt Tar egyszer már megírta. Megint az volt a benyomásom: megrendítő ez a könyv, nagy könyv. Olyan hatású, mint a *Sinistra körzet*, a *Fuharosok* vagy a *Sátántangó*. És hasonló dolgot is tudatosít: a mi Kelethez tapadásunkat, a nyugati civilizációhoz való felzárkózási képtelenségünket, a tehetetlenségünket. Amit hiába próbálunk magunk mögött hagyni.

A mi utcánk a rendszerváltás után íródott, 1995-ös könyv. Sem a megjelenésében, sem a sikerében nem játszhatott szerepet az, hogy 1988-ig Tar jelentett a pesti értelmiségi barátairól, többek közt Berkovits Györgyről. 1990 után az ügynöktartók mással voltak már elfoglalva, mint Tar írói „karrierjének” az egyengetésével. Ha előzőleg segítették is a könyvei megjelentetését (nem tudom, erre van-e bizonyíték), az érdektelen, hisz nem azok a könyvek teszik Tart nagy íróvá, azok feledhető korszakkönyvek, és nem is vesszük már elő őket. Ő egykönyves író, de nagy író.

A mi utcánk vitathatatlan kvalitását és így Tar Sándor írói helyét ezért nem befolyásolja / nem befolyásolta Tar ügynök volta. Vagy ha igen, annyiban, hogy *A mi utcánk* figuráiban nem csupán a talajtalanná váló emberek kétségbeejtő helyzetét tudta megmutatni, hanem az emberalját is – nem kívülről, hanem belülről. Feltételezésem szerint a maga szégyenei nélkül nem lehetett volna így megírni ezeket az elviselhetetlen és mégis nagyon emberi karaktereket, s ennyiben Tar besúgó volta hozzájárult a könyv értékéhez, de nem a sikeréhez. Meggyőződésem szerint a könyv minőségéhez nem kellett tartótisztek egyengette karrier vagy a leleplezés/lelepleződés szenzációja.

Van Berkovits Balázsnak egy másik felvetése is. Az, hogy szolgáltatson igazságot a közvélemény Berkovits Györgynek mint írónak és mint hajdani közéleti szereplőnek. Hisz ő többszörösen kárvallottja a Tar-történetnek. Úgy vélem, ezt jogosan kéri, de ezt Tar írói teljesítményétől függetlenül kellene kezelni. Érdemes lenne egy Berkovits György-válogatás mielőbbi kiadásán gondolkodni.